

BÊNH CÚM GÀ VÀ QUÝ VI

BẢN CHỈ DẪN NHANH ĐỂ TỰ BẢO VỆ CHO MÌNH VÀ GIA ĐÌNH KHÔNG BỊ CÁM CÚM TỪ CHIM (ĐẠI DỊCH)

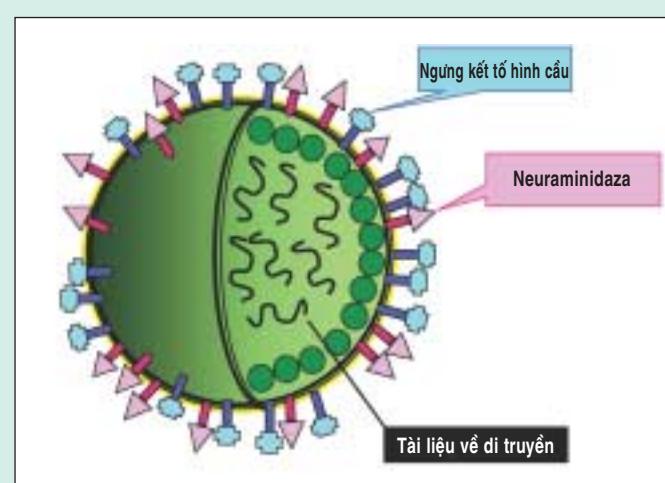
Soạn thảo bởi: Robert Armstrong, PhD¹ và Stephen Prior, PhD² với Natalie Tedder, BS³, Mary Beth Hill-Harmon, MSPH⁴, và Nicki Borkowski, MS⁵

NHỮNG GÌ CẦN BIẾT

Cảm cúm là gì?

Influenza, cũng được gọi là cảm cúm, là một siêu vi gây ra. Siêu vi là sinh vật quá nhỏ mà thường nhìn không được, nhưng nhìn giông hình bênh phai. Siêu vi có dạng giông trái banh với hai loại "mũi nhọn", một mũi nhọn "H" và một mũi nhọn "N", trôi ra ngoài mặt trái banh. (H là chữ tắt cho hemagglutinin; N thay thế cho neuraminidase.) Cả hai thứ này là loại chất dam đặc biệt. Không giống chất dam quí vi, các chất dam này không tốt cho quí vi.) Một siêu vi cảm cúm có thể có một trong 15 chất dam H khác nhau và một trong 9 chất dam N khác nhau. Khoa học đã đặt tên siêu vi cảm cúm bằng cách cho biết có loại chất dam H nào và có loại chất dam N nào. (Chẳng hạn, siêu vi gây cảm cúm năm 2003-2004 được đặt tên H3N2.) Những "mũi nhọn" này giúp siêu vi cảm cúm dính vào tế bào trong người quí vi. Mỗi khi đã bám được, siêu vi bỗ chất liệu sinh sản của nó vào tế bào quí vi và dùng bào quí vi giúp làm thêm hạt siêu vi khác. Quá trình này lâm quí vi đau yếu.

Cảm Cúm Theo Mùa

Hàng năm, có một loại siêu vi cảm cúm nhiễm người ta trên khắp thế giới. Cảm cúm này là một biến cố hàng năm, hay theo mùa. Trong Hoa Kỳ, mùa cảm cúm bắt đầu vào cuối tháng Mười Hai và chấm dứt vào tháng Ba, giết chết khoảng 36,000 người (khoảng 250,000-500,000 trên thế giới). Thường thường, cảm cúm theo mùa nguy hiểm nhất cho trẻ em còn nhỏ, người bình thường, và lớn tuổi.

Cảm Cúm Từ Chim, còn gọi là Cúm Gà (Đại Dịch)

Đôi khi, có một siêu vi mới xuất hiện theo chu kỳ theo mùa thông thường. Cảm cúm đại dịch sẽ ảnh hưởng con người trên khắp thế giới và có thể xuất hiện cùng lúc với cảm cúm theo mùa. Tuy nhiên, cảm cúm đại dịch, sẽ làm nhiều người chết hơn là cảm cúm theo mùa. (Trong thế kỷ thứ 20, có ba cảm cúm đại dịch đã xảy ra. Đại dịch năm 1918 làm chết khoảng 40 triệu người trên thế giới; 500,000 ở Hoa Kỳ.) Hiện tại, có một loại siêu vi cảm cúm trong chim, gọi là H5N1, làm nhân viên y tế rất lo âu. Ở Châu Á, H5N1 đã làm chết một số lợn gà, và vì ngô đồng nô ruồi ăn. Siêu vi truyền nhiễm được giữ gìn của nồng dân và chim công, lan truyền khắp thế giới. Siêu vi có thể thay đổi chit (đột biến) và truyền được từ chim thẳng vào người ta. (Có một vài trường hợp báo cáo ở Châu Á.) Bước cuối để thành một đại dịch là thay đổi thêm nữa (nửa) trong siêu vi làm nó truyền được từ người này sang người khác. Có một số trường hợp báo cáo siêu vi truyền từ người này sang người khác, nhưng hiện tại, nó là một biến cố hiếm. Tuy nhiên, nhiều khoa học giả nghĩ rằng đây chỉ là vấn đề thời gian, trước khi siêu vi thay đổi (đột biến) và truyền dễ dàng từ người này sang người khác; do đó, gây nên một đại dịch.

Cảm Cúm Theo Mùa	Cảm Cúm Đại Dịch
Xảy ra hàng năm	Không thường hay xảy ra; có ba lần trong thế kỷ vừa qua
Xảy ra vào mùa đông; ở Hoa Kỳ mùa cảm cúm bắt đầu tháng Mười Hai và chấm dứt tháng Ba	Xảy ra bất cứ lúc nào trong năm
Đa số người bệnh hồi phục trong vòng một đến hai tuần mà không cần chữa trị y tế	Một số người sẽ không hồi phục ngay khi được chữa trị y tế
Trẻ em còn nhỏ, người lớn tuổi và người bị bệnh nặng dễ bị bệnh nghiêm trọng	Mọi người ở bất cứ tuổi nào đều có nguy cơ bị bệnh nghiêm trọng

Báo cáo trên báo và máy truyền thanh/truyền hình cũng dùng tên sau đây cho bệnh do siêu vi H5N1 gây ra:

- Bệnh cúm từ chim để gây ra bệnh (Highly pathogenic avian influenza hay HPAI)
- H5N1
- Cảm cúm từ chim
- Siêu vi cảm cúm từ chim
- Bệnh Cúm từ Chim (Avian Influenza hay cúm gà)
- Cúm gà
- Gà Ebola
- Bệnh Dịch Hạch Chim

Chữ "đại dịch" có nghĩa gì?

Đại dịch là bệnh phổ phát trong một khu đất rộng lớn và ảnh hưởng đến một số lớn người ta. Siêu vi cảm cúm H5N1 (cúm từ chim) có thể trở thành cảm cúm đại dịch.

Tại sao cảm cúm đại dịch lại giết nhiều người hơn cảm cúm theo mùa?

■ Cảm cúm đại dịch do một siêu vi mới gây ra hay một siêu vi chưa bị nhiễm trong một thời gian lâu dài (có lẽ không có trong bất cứ ai hiện còn sống).

■ Cảm cúm đại dịch lan truyền nhanh chóng và xuất hiện trên khắp thế giới.

■ Cảm cúm đại dịch nhiễm rất nhiều người và không có cách phòng tránh nào.

Đại dịch H5N1 kéo dài bao nhiêu lâu?

Đại dịch H5N1 có lẽ sẽ đến từng đợt một. Khoảng 1/4 dân số có thể bị nhiễm trong từng đợt. Người nào bị bệnh trong đợt đầu cũng có thể bị bệnh trong những đợt sau. Mỗi đợt có thể kéo dài 8-12 tuần, và thời gian giữa các đợt có thể thay đổi giữa 8-20 tuần. Thường thường, đại dịch H5N1 sẽ có ít nhất ba đợt và kéo dài được đến trên 12 tháng.

Khi nào cảm cúm đại dịch kế tiếp sẽ xảy ra?

Không ai biết chắc. Thời gian giữa cảm cúm đại dịch không theo kiểu mẫu thường nào. Nhiều khoa học gia nghĩ rằng siêu vi H5N1 đang có dấu hiệu rõ ràng để thành một cảm cúm đại dịch, mặc dù họ không chắc chắn khi nào đại dịch H5N1 có thể bắt đầu. Trước khi nó đến Hoa Kỳ thì sẽ có báo cáo truyền thông trong quốc gia và quốc tế về các trường hợp cảm cúm đại dịch đầu tiên. Nếu một đại dịch đến tới Hoa Kỳ, sẽ có thông báo trên truyền hình, trên báo, trên hệ thống mạng lưới hoặc máy truyền thanh.

Điều gì xảy ra nếu cảm cúm đại dịch xảy ra ở Hoa Kỳ?

Cảm cúm đại dịch sẽ lan truyền khắp Hoa Kỳ trong vòng nhiều tuần và mang đến:

- Bệnh cho một số rất nhiều người (đến 25% dân số).
- Cố khả năng lây chết cả các lứa tuổi.
- Gây áp lực lớn và quá tải cho tất cả các dịch vụ sức khỏe.
- Có thể phả rối tất cả các khía cạnh của đời sống hàng ngày.
- Có thể có biện pháp khẩn cấp ảnh hưởng đến toàn quốc già.

(Xem "Những Gì Quý Vị Có Thể Làm" để có hướng dẫn giữ sức khỏe trong khi có cảm cúm đại dịch.)

THẮC MẮC THÔNG THƯỜNG

Thú nuôi trong nhà của tôi (mèo, chó) có thể bị nhiễm H5N1 không? Tôi có thể bị nhiễm H5N1 từ chúng nó không?

Xem biểu đồ.

Tôi có thể bị nhiễm H5N1 khi ăn gia cầm hoặc trứng bị nhiễm không?

Nói chung, khoa học gia không nghĩ rằng quí vi bị nhiễm H5N1 khi ăn cầm hoặc trứng bị nhiễm. Để tránh bị lây nhiễm, mặc dù họ không chắc chắn khi nào đại dịch H5N1 có thể bắt đầu, nên tắm rửa quén ăn ăn rau, nấu ăn kỹ, rửa tay sau khi cảm thấy ăn sống; rửa tết cả thớt, mặt quay bàn và đồ dùng; dùng ăn cầm hoặc sản phẩm cầm cành sống hay nấu chín, hoặc trộn nấu sơ cồn sống.

Tôi có thể bị nhiễm H5N1 khi làm việc với/xunh quanh cầm cảm không? Điều gì xảy ra nếu làm việc trên một nông trại?

Tiếp xúc với gia cầm bị nhiễm và phản ứng của chúng hoặc bụi nhiễm phân cầm có thể làm người ta bị nhiễm; tuy nhiên, trường hợp này hiếm khi xảy ra. Trung Tâm Kiểm Ngừa Bệnh Tật (Centers for Disease Control and Prevention, hay CDC) và Tổ Chức Y Tế Thế Giới (World Health Organization, hay WHO) có đề nghị cho người nào làm việc với gia cầm.

H5N1 có giống SARS không?

Không. H5N1 là một siêu vi hoàn toàn khác với siêu vi gây ra Hội Cough Hô Hấp Cấp Tĩnh Mặng (Severe Acute Respiratory Syndrome, hay SARS).

Tham viếng nước khác có báo cáo những trường hợp nhiễm H5N1 có an toàn không?

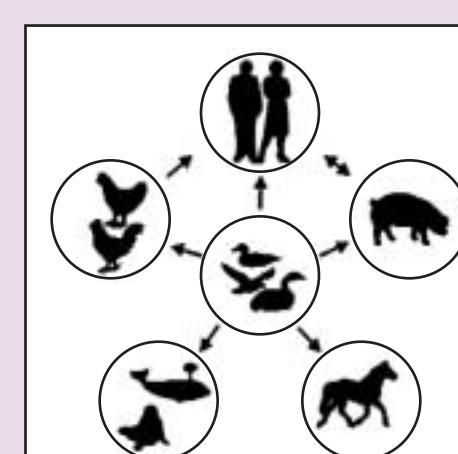
Cho đến hôm nay, Tổ Chức Y Tế Thế Giới (WHO) chưa có khuyến hàn chế để hành náo. Khi viếng thăm nước bị ảnh hưởng của bệnh đó, nên tránh các náo động, giá cầm và chinh sống, và theo thói quen sinh tồn. CDC cung cấp thông tin mới nhất cho người đi du lịch. Để có thêm chi tiết, viếng thăm mạng lưới của họ: www.cdc.gov/travel

Có thuốc bổ, được thảo thức ăn thiên nhiên nào dùng được để tránh bị nhiễm H5N1 không?

Cho đến hôm nay, Ủy Ban Thực Dược Phẩm Liên Bang (Food and Drug Administration, hay FDA) chưa lường định và chấp thuận thuốc bổ dinh dưỡng và được thảo náo cho H5N1. Vì thuốc bổ và sản phẩm mua tự do có thể tương tác với thuốc theo toa, nên tham vấn người chăm sóc sức khỏe trước khi dùng các sản phẩm đó.

Tôi có liên lạc với ai nếu nghĩ mình bị nhiễm H5N1?

Nếu quí vi bị nhiễm hoặc bệnh lâu hơn 10 ngày hoặc có nhiệt độ trên 104°F, nên liên lạc người chăm sóc sức khỏe của mình.

Biểu đồ này cho thấy cách người ta và thú vật giao tiếp để nhiễm và truyền H5N1. Chẳng hạn, nó truyền được cho gà của nông gia, sau đó truyền đến người ta. Cũng giống như vậy, nó truyền được cho heo của nông gia và sau đó truyền đến người ta. Trong một cảm cúm đại dịch, siêu vi sẽ thay đổi (đột biến) để truyền dễ dàng từ người này sang người khác.

- Có bắc chung là mèo có thể bị nhiễm H5N1, nhưng không biết chắc là nó truyền sang người ta được.
- Chưa có trường hợp chó bị nhiễm hoặc truyền H5N1 biết được.
- Chim nuôi trong nhà có thể bị nhiễm H5N1 và truyền cho người ta. Tuy nhiên, không nên lo nếu chủ chim giữ chim sạch sẽ, tránh xa chim hoang, và tiếp tục rửa tay sau khi lo cho chim và dùng phần chim.

Chích cảm cúm (chủng ngừa) hàng năm có bảo vệ chống lại H5N1 không?

Không. Chủng ngừa cảm cúm hàng năm của quí vi sẽ không chống lại được H5N1.

Nên làm gì nếu có thai trong khi có đại dịch?

Nên chích cảm cúm theo mùa, ngay khi không bảo vệ chống H5N1, thuốc vắc xin bảo vệ quí vi chống cảm cúm theo mùa. Giữ tất cả các hen với bác sĩ. Đì gặp bác sĩ ngay khi mới có triệu chứng cảm cúm.

Có nên dự trữ thuốc và nước không?

Chuyên gia đề nghị dự trữ ba ngày thức ăn không hú và 3 galong nước cho mỗi người trong gia đình, cho mỗi ngày. Đây là giải pháp tiêu chuẩn cho bất cứ cá nhân nào hạn chế quí vi không ra khỏi nhà.

Tôi có cần bị cách ly kiểm dịch không?

Chuyên gia đề nghị dự trữ ba ngày thức ăn không hú và 3 galong nước cho mỗi người trong gia đình, cho mỗi ngày. Đây là giải pháp tiêu chuẩn cho bất cứ cá nhân nào hạn chế quí vi không ra khỏi nhà.

H5N1 có sống được trên các bề mặt hàng ngày như quần áo, điện thoại, tivi, đĩa chơi, xe đẩy, thực phẩm, v.v... không?

Một số báo cáo rằng H5N1 sống được vài ngày trên một số bề mặt hàng ngày khác nhau. Theo đề nghị ghi trong "Co Rửa và Khử Trùng" (Cleaning and Sterilizing) để chia sẻ từ nơi làm việc và sinh sống. Giặt quần áo dùng nước nóng sẽ diệt các hạt H5N1 nào dính trên quần áo. Mang bao tay xát mỗi lần, hoặc dùng khăn lau giày hoặc khăn chà miếng làm vật ngăn chặn, sẽ giảm nguy cơ bị nhiễm H5N1. Rửa tay thường xuyên trong ngày và tránh sờ miếng, mũi, hoặc mắt.

Các sự kiện, khuyến cáo và chỉ bảo nói rõ hay ngu ý trên áp-phích này là của những người đóng góp và không nhất thiết là quan điểm của Bộ Quốc Phòng, Đại Học Bảo Vệ Quốc Gia, hay Cơ quan An ninh Quốc Gia.

Có nên đến bác sĩ/người chăm sóc sức khỏe để thử nghiệm H5N1 không?

Cho đến hôm nay, chưa có thử nghiệm thường lệ cho H5N1.

Tôi có nhiều nguy cơ bị nhiễm H5N1 hơn hay không nếu hệ miễn dịch của tôi đã bị yếu vì HIV, chữa trị ung thư hoặc vấn đề sức khỏe khác?

Những người có hệ miễn dịch bị yếu có nhiều nguy cơ bị biến chứng liên hệ đến H5N1 và, nếu bị nhiễm, có thể truyền nhiễm siêu vi trong thời gian lâu hơn.

Có điều cụm nào để tăng gia hệ miễn dịch của tôi và bảo vệ chống H5N1 không?

Nếu đại dịch xảy ra, sẽ có rất nhiều người mua bán quí vi nhiều sản phẩm cho rằng sẽ bảo vệ quí vi chống H5N1. Trong hầu hết các trường hợp, những sản phẩm sẽ có rất ít hoặc không có giá trị gì cả và chỉ tốn kém quí vi. Nghé theo chỉ báo của nhân viên y tế công cộng và bác sĩ riêng của mình.

H5N1 có sống được trên các bề mặt hàng ngày như quần áo, điện thoại, tivi, đĩa chơi, xe đẩy, thực phẩm, v.v... không?

Một số báo cáo rằng H5N1 sống được vài ngày trên một số bề mặt hàng ngày khác nhau. Theo đề nghị ghi trong "Co Rửa và Khử Trùng" (Cleaning and Sterilizing) để chia sẻ từ nơi làm việc và sinh sống. Giặt quần áo dùng nước nóng sẽ diệt các hạt H5N1 nào dính trên quần áo. Mang bao tay xát mỗi lần, hoặc dùng khăn lau giày hoặc khăn chà miếng làm vật ngăn chặn, sẽ giảm nguy cơ bị nhiễm H5N1. Rửa tay thường xuyên trong ngày và tránh sờ miếng, mũi, hoặc mắt.

Nên nhớ, trong khi có đại dịch, nên giới hạn tiếp xúc công cộng nhưng vẫn có thể tiếp tục liên lạc (diện thoại, hệ thống mạng lưới, v.v...) với bạn và gia đình.

Các sự kiện, khuyến cáo và chỉ bảo nói rõ hay ngu ý trên áp-phích này là của những người đóng góp và không nhất thiết là quan điểm của Bộ Quốc Phòng, Đại Học Bảo Vệ Quốc Gia, hay Cơ quan An ninh Quốc Gia.

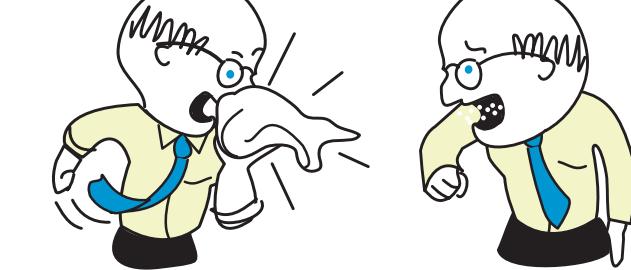
Nếu quí vi bị nhiễm hoặc bệnh lâu hơn 10 ngày hoặc có nhiệt độ

NHỮNG GÌ QUÝ VỊ CÓ THỂ LÀM

NHỮNG GÌ QUÝ VỊ CÓ THỂ LÀM BỐN ĐIỀU ĐƠN GIẢN ĐỂ BẢO VỆ MÌNH VÀ GIA ĐÌNH

CHE MIỆNG LÚC HỌ VÀ HẮT HƠI

- Dùng khăn giấy để che miệng và mũi
- Bỏ khăn giấy vào thùng rác
- Nếu không có khăn giấy, ho hoặc hắt hơi vào phía trên tay áo, không phải vào tay

RỬA TAY

- Rửa tay bằng nước xà phòng ấm ít nhất trong 10-15 giây HOẶC sau đó dùng thuốc diệt trùng:
  - Ho hoặc hắt hơi
  - Dùng phòng vệ sinh
  - Chăm sóc người bệnh
  - Thái bỏ rác hoặc phân xú vật

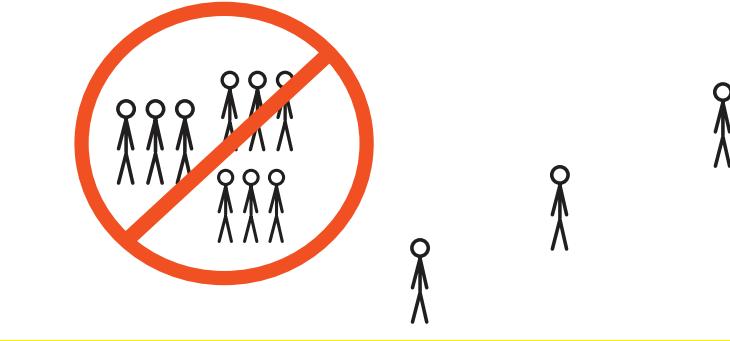
GIỮ NƠI SINH SỐNG VÀ LÀM VIỆC SẠCH SẼ

- Lau rửa các nơi bằng xà phòng dùng trong nhà (thuốc rửa chén, thuốc giặt, xà phòng rửa tay).
- Diệt trùng trên bề mặt bằng thuốc tẩy hoặc rượu cồn

TRÁNH XA

- Tránh đám đông
- Giới hạn đi lại
- Đì làm và về nhà vào giờ nào vắng, nếu được
- Làm việc ở nhà, nếu được

Cọ Rửa và Khử Trùng:

Rửa tay và thuốc tẩy giết H5N1. Cọ rửa bàn ghế, chỗ làm việc, chỗ chuẩn bị đồ ăn, v.v... với xà phòng dùng trong nhà (ví dụ thuốc rửa chén, thuốc giặt, xà phòng tay) rồi nên dùng thuốc khử trùng (rượu cồn hoặc thuốc tẩy). Bằng không dẫn quí vi cách chuẩn bị và dùng thuốc nước khử trùng.

Tác Nhân Khử Trùng	Đề Nghị Dùng	Thận Trọng Khi Dùng
Thuốc tẩy trong nhà (Giặt đồ): Pha loãng 3/4 cup thuốc tẩy trong một galong nước.	Tẩy vát liều nhím bẩn máu và dịch cơ thể.	Dùng chổi nào thoáng hơi. Máng bao tay khi